



כ"ג בתמוז תש"ף, 15.7.2020

גיליון מס' 718

פרשת מטות מסעי

מסעות בני ישראל במדבר

מאת יוסי בן טולילה, קבוצת יבנה

יצחק אברבנאל בפירושו לתורה מונה ארבע סיבות עיקריות לעובדה שהתורה בפרשת "מסעי" מפרטת רשימה של ארבעים ושניים מסעות של בני ישראל במדבר. לדעתו, הסיבה הראשונה היא: "להודיע חסדיו של הקב"ה עם ישראל. שאף על פי שגזר לטלטלם ולהניעם במדבר, לא היו נעים ומטולטלים כל היום ממקום למקום תמיד מבלי מנוחה, כי בכל הזמן הגדול הוא לא עשו אלא מ"ב מסעות. ועל זה נאמר: **וַיִּשְׁבוּ בְקֶדֶשׁ יָמִים רַבִּים כִּי־מִיָּמִים אֲשֶׁר יִשְׁבְּתֶם** (דברים א, מו), שהם י"ט שנה שעמדו שם כמו שנזכר ב'סדר עולם'. כי בקדש ישבו כל כך זמן כמו בכל שאר המסעות". כלומר, הייתה גם הפוגה גדולה בנדידה במדבר, בקדש, ולא נדדו באופן תמידי.

הסיבה השנייה: "שלא יחשבו האנשים שהיה המדבר ההוא שהלכו בו ישראל ארבעים שנה כשאר המדברות הקרובים מן הישוב וכמדברות היושבים והשוכנים היום הזה הערביים בני קדר, שזורעים וקוצרים בהם ויתקיימו בהם אילנות ועשבים ומעיינות מים במקומות הרבה. אין הדבר כן, כי המדבר ההוא שהלכו בו ישראל היה גדול ונורא מאד נחש שרף ועקרב וצימאון. וכדי ליישב אמיתת זה בלבבות, זכר אותם המקומות מהמדבר בשם. כדי שכל אדם בעיניו יראה ובאזניו ישמע רוע הארץ ההיא וחסרונה". לדעתו, התורה מציינת בכוונה את המקומות שבני ישראל חנו בהם במדבר, כדי שכל מי שירצה יגיע אליהם וייווכח במו עיניו עד כמה התנאים שבו היו קשים.

הסיבה השלישית: "להודיע שהייתה הארץ ההיא בלתי מקבלת היישוב, כי לא היה אפשר כפי הטבע שישוב שם אפילו שעה תרבות אנשים. כל שכן עם כבד אנשים ונשים וטף. ולכך האריך הכתוב בסיפור המסעות שעשו והזכירם בשם. לדעת עניין הארץ וזרותה, ושהלכו בה ישראל לא בדרך המנהג הטבעי אלא על דרך הפלא. ושהיו הולכים על פי הענן, מתענגים ושמחים בהליכתם ולא נבוכים בארץ". כלומר, כל הנדידה של בני ישראל במדבר שאפילו שעה אחת לא היו יכולים בני אדם לנדוד בו מפאת התנאים הקשים, הייתה בגדר פלא. מה גם שבני ישראל היו אפילו "מתענגים ושמחים בהליכתם" בו.

הסיבה הרביעית שכותב אברבנאל, היא: "שאלה המסעות לישראל במדבר היו רמז לעתיד. כי הנה הנביא אומר: **כִּי־יָמִי יָצֵאתֶךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶרְצָנוּ נְפִלְאוֹת**" (מיכה ז, טו). וכמו שביציאתם ממצרים הלכו במדבר כן בגאולה העתידה ביציאתם מהגלות, יביאם השם אל מדבר העמים ויחנם שם". לסיבה האחרונה שמביא אברבנאל יש ממד עתידי. מסעות בני ישראל הנזכרים בפרשה רומזים לאלה שצפויים לעם לעתיד לבוא במדבר העמים. מסעות שגם בהם העם יחזה בניסים שהקב"ה יחולל עבורם בבוא הגאולה.

סביר להניח שאברבנאל ראה לנגד עיניו את נדודיו שלו כאשר כתב את פירושו לפרשה. כמי שנאלץ לעזוב את ספרד יחד עם שאר היהודים בשנת 1492 ולנדוד ממקום למקום, מן הסתם שאל את עצמו, האמנם המסעות שעתיד העם לחוות במדבר העמים יכללו ניסים ויתנו תחושה שהגאולה קרובה. בפועל, ניסים אברבנאל לא ראה בנדודיו אבל עובדה היא שכתב שלושה ספרים העוסקים במשיחיות: 'מעייני הישועה', 'ישועות משיחו', ו'משמיע ישועה'. תחושתו הייתה אם כן, שכל מה שהוא חווה יחד עם היהודים האחרים בגירוש ספרד, הם חבלי משיח ושהגאולה או ה'ישועה' כפי שקרא לה, עמדה בפתח. יתרה מזאת, הוא אף ציין באחד מכתביו באיזו שנה תבוא הגאולה, בשנת 1534. שנה שעתידה הייתה לחול 26 שנים אחרי מותו ו-42 שנים אחרי גירוש ספרד. בסופו של דבר הגאולה שקיווה לה אברבנאל לא התממשה, אלא אם כן נסכים עם אלה הטוענים שקיבוץ הגלויות שזכינו לו בדורות האחרונים הוא בגדר אתחלתא דגאולה.

יוסי בן טולילה הוא חבר **קבוצת יבנה**. במקצועו הוא עורך לשוני השמח לתת שירותי עריכה.



דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il